

FERDINANDY GYÖRGY

Babó

Az élet rövid, az embernek nem sok barátja van. Hozzácsapódnak persze alkalmi munkatársak, ivócimborák, egy megállapodott embernek társasága, mitöbb: baráti köre van.

De én itt most nem erről beszélek. Ahonnan én jövök, a barátságról valami egészen más jut az ember eszébe. Valamiféle véd- és dacszövetség, az egész életet betöltő nyilvánvaló és megkérdőjelezhetetlen kapcsolat. Olyannyira, hogy nélküle egy ember életének nem sok értelme van.

Nem tudja kikezdeni semmi. A szerelemtől ki ne tudná, hogy ellensége a megszokás, egy hosszú távollét pedig akár meg is ölheti. A barátság, ezzel ellentétben, ha ápolják, megizmosodik. És hiába minden sorscsapás: távolság vagy betegség fabatkát se számítanak.

Még aki elárulja, sem szünteti meg. Jó példa erre az én történetem is. Cserbenhagyva és megalázva – ugye, milyen hihetetlen? – a barátság életben marad.

Nekem, mint mondom, nem volt sok barátom. Egy kezemen meg tudom számolni őket. A legtöbben már nem élnek, könnyen számolgotok. De Babó még így is benne van a pakliban.

Az ember könnyelmű fiatalkorában. Elmar maga mellől társakat, asszonyokat. Van úgy, hogy mindent elkötyavetyél, házat és hazát. Felrúgja, ami csak az életének értelmet adott.

Mint a vadbarom, olyan voltam én is. Elmartam magam mellől a lányt, akit szerettem, felrúgtam az otthonomat. Mindenre van magyarázat. Azt azonban ma sem értem, hogyan tudtam cserbenhagyni a barátomat.

Húszévesek voltunk mind a ketten. Légvédelmi tüzérek. Ez így jól hangzik, csak hát a nagy szavak már akkor, a múlt század közepén se voltak mindig igazak. Üteg ugyan meredezett, ahol szolgáltunk, a csömöri hegyen; ha jól emlékszem, hat darab. Világháborús *bofor-cok*, amik már akkor is csődöt mondtak, a világháborúban. Mi itt csak smirgliztük, kengettük őket, olajcsere, zsírzás! Vakartuk róluk a rozsdát, ami beléjük ette magát a hegyen. Hogy a muníciót hol tárolták, senki se tudta. Gyanakodtunk rá, hogy még annak idején, negyvenötben ellövöldözték az öregek.

Kulissza volt minden ebben a hadseregben. Még csak hegy se volt Csömörön, utána nézhet akárki. Legfeljebb valami domb, amit azóta teljesen beköptek a gyümölcsösök.

Mi ketten pedig odafent voltunk sorkatonák. Ez volt itt az egyetlen igazság. A hó, a sár, a hideg. Az, hogy itt

hajkurásztak minket, körbe-körbe, ezen a tenyérsnyitökkopasz hegyen.

Azokban az időkben három évet, harminchat hónapot nyomtak le a kiskatonák. Budapest fényei ott pislogtak a láthatáron, a város légtérét védtük mi, tüzérek. Hogy ki ellen, az most így hirtelen nem jut eszembe. De haza – mint mondtuk: eltávozásra – az ütegtől senki se mehetett.

Csoda-e, hogy az újoncok között egyre többen megbetegedtek? Nem sok sikerrel: míg mi masíroztunk a sötétben, a szimulánsok felmoshatták a körletet.

Egymással nem sokat beszélünk. De azt, hogy Babó mi volt civilben, mindenki tudta. Kötéltáncos. Az írnok kötéltáncost írt be a neve mellé balett-táncos helyett. Ilyen foglalkozást nyilván nem ismert a hadsereg.

Nem emlékszem, hogyan kerültünk össze. Emeletes ágyakban aludtunk, és apró vaskályha fűtötte a körletet. Ő pedig pontosan a fejem felett.

– Te, Hajasbaba! – súgta egy este a fülemben.

Egyszer megúsztam a birkanyírást, és Hajasbaba lett a csúfnevem.

– Gyere ki hugyozni! – súgta Babó titokzatosan.

Álltunk egymás mellett a sötétben.

– Ezek itt – mondta a Kötéltáncos –, mindenfélét kitalálnak. Az egyik hány, a másik meg köhög. Nem megy a fejükbe, hogy nem érdemes.

Ez bizony így volt. Az, amelyik bedobta a dilkót, már három napja sikálta az illemhelyet.

– Nekem viszont – mondta Babó –, érted? Lenne egy ötletem. Egy dolog van, amit nem tudnak elviselni – magyarázta. – Ha meglazul a fegyelem. A lényeg az, hogy este, amikor már mindenki alszik, én a nyakadba vizelek!

Nem volt rossz ötlet. Ő vizelt, én kiabáltam. Minden éjjel riadóztattuk az üteget. A Kötéltáncos elérte, amit előtte senki: hét végén kivizsgálásra mehetett.

Alkalmatlannak bizonyultam én is, hogy miért, az most nem lényeges. Elbocsájtott minket kötelékéből a hadsereg.

*

A civil életben valahogyan elkerültük egymást. Nem is találkozunk talán soha többé, ha nem abban az évben tör ki a forradalom. De hát, mint tudjuk, kitört. Mi pedig egy másik táborban botlottunk egymásba, amit ezúttal nem a KGST épített, hanem az amerikai hadsereg.

A Pourtalés-kastély persze előkelőbb hely volt, mint a csömöri üteg. Kétszemélyes szobákban szállásoltak el, ropogott alattunk a vadonatúj azbeszt-épület.

Babó a város balettkarában táncolt, mint mondta, epizódszerepeket. Szólótáncos két év kiesés után már nem lehetett. Sikere így is volt azért. Délceg fiú volt,

símaléptű, mint általában a táncosok. Göndör, szőke haj, görög arcél – itt, Elzász-Lotaringiában a férfiak nem pontosan ilyenek. Vele nem kellett sokat szótáraznunk, hogy levegyük a lábukról a lányokat.

A táborból, amit – mondanom se kell – nem a városközpontban építettek, minden nap bepedáloztunk a templomig. A buszmegállóban zsebrevágtuk a csiptetőket, és kisimitottuk a ráncokat. A belvárosban már úgy szálltunk ki a buszból, mint egy limuzinból. Két lezser, elegáns lovag.

Melina, Babó barátnője kövér, kerekarcú lány volt. Amikor látta, hogy mi ketten elválaszthatatlanok vagyunk, magával hozta Michéle-t is, a kishúgát. Felvágott velünk: akkor, a forradalom után divatban voltak a magyarok. A legelőkelőbb helyekre jártunk, a két lány behunyott szemmel fizetett. Oppardon! – mondta néha Babó. Csókolózni itt persze nem lehetett. Az elzászi honleány szobra mögött, a parkban kellett levezetnünk az ilyen romantikus ingereket.

Michéle, a lányom – Babó szóhasználat! – nem maradt meg sokáig. Genfben, az Egyesült Nemzeteknél dolgozott, és a diplomaták nyilván nem a köztereken matattak a szoknyája alatt. Hogy nem az ő költségére, azt talán fölösleges is mondanom.

Ezen ne múljon, lett helyette más. Babóval jól megértettük egymást, és ha kellett, a kerekarcú Melina is besegített. Akkor még eszünkbe se jutott, hogy szobára vigyük ezeket az illatos, pufók lotaringiai lányokat.

Délután bekísértem a balettintézetbe Babót. Sokszor még este is ottmaradtam, monsieur Combe, a balettmester adott nekem a kakasülőre jegyet. A barátomat mindenki szerette. Kedves volt, és nem voltak ambíciói: befogadta őt az idegen világ.

A barakkban valakinek lett egy kamerája. Meg voltunk elégedve magunkkal, lefényképeztük egymást a Rajna partján és a kastély előtt. Őrzök egy képet kettőnkéről is. Büszkék vagyunk rajta, komolyak. Két húszéves fiú, aki előtt – mint a nóta mondja – kinyílt a nagyvilág. És aki kétvállra fektette a vadnyugatot.

*

Ahhoz képest, hogy minden csoda három napig tart, ez a miénk eltartott három hónapig. Volt időnk gondolkodni rajta, hogy tulajdonképpen mit keresünk itt, távol mindentől, ami értelmessé tehetne volna számunkra az életet. Arra, hogy megtanuljunk franciául, itt a táborban nem volt semmi remény, nyelvtudás nélkül pedig nem sokra vihette egy idegen.

Egy idő után a láger lakói már be se mentek a templomig. Egy sarki kricsmiben, Würtz papánál költötték el a pénzüket. Nyilván ezért engedélyezte a vezetőség, hogy odabent, a barakkban is borkimérést nyissanak.

A fiúkban nem buzgott a vállalkozókedv. Pedig minden adott volt: a bárpult, a székek és az asztalok. Végül mi ketten Babóval lettünk a kocsmárosok. Nekem akkor már volt egy kismotorom, kijártunk vidékre, olcsó paraszttal töltöttük meg a húszliteres demizsonokat.

Elzász lágy, idillikus dombvidék. Muskátli, árvalányhaj, gólyafészek a házakon. Soha nem fogom elfelejteni ezeket az utakat. Üvöltve énekeltünk a Vespán, mások addigra már a revüfilmek slágereit fújták, de mi ketten, csömöri menetdalokat. Azt, hogy megjöttek a légvédelmi tüzerek, és hogy ezalatt a leány csak kacag ...

Beültünk egy-egy falusi borozóba, ittunk és beszélünk. A katonaság, amitől meg akartunk szabadulni, izgalmas kalanddá vált a fejünkben. Ahogy múlt az idő, egyre szebb kaland.

Nem nehéz kitalálni, hogy miből táplálkozott ez a nosztalgia. Az ütegnél, a hóban és a sárban, a város fényei ott pislogtak a lábunk alatt.

Remény és távlat nélkül nem nagy vigasz, ha az embernek Vespája van. Úgy éreztük, zsákutcába kerültünk, és ez a kilátástalanság – ha lehet – még jobban összehozott. Még Babó szavajárása is átragadt rám. Ma is az ő hangját halom, valahányszor kimondom a régi, közös varázsszavakat.

Zsákutca, igen. És zsákutcából mindenki másfelé keres kiutat. Volt, aki kivándorolt, és volt, aki hazament. Én megnősültem. Elvettem feleségül a lányt, akit Babó ülésén furikáztam ünnepnapokon. A borkimérést átvette tőlünk egy bolgár öregember, a Papa, aki virslit szolgált fel, és egy tejfölből és tojásból habart furcsa keveréket, amit – szerinte, franciául – öff melándzsénak nevezett.

Az esküvőmön Babó volt a tanú, ki lett volna más! Volt az anyósoméknál egy ünnepi ebéd, de utána még visszapöfögtünk a Pourtalés-palotába. Útközben szokásunk szerint katonanótákat énekeltünk. Langyos, illatos tavasz volt. Így kezdődött ez az új kaland.

*

Eleinte még meglátogattuk egymást. Babó eljött hozzánk Dijonba körülnézni, mert időközben már őt is szorongatta a kövér Melina. Amikor én látogattam meg őket, már együtt éltek. A jelek szerint – ahogy mondani szokták – boldogan.

De hamarosan visszaköltöztünk mi is a Rajna mellé. Ha már választani lehet, az ismeretlennél elviselhetőbb az ismerős, a bejártott idegen.

Dolgoztunk mind a ketten. A régi és az új között ez volt a legnagyobb különbség. Én a könyvterjesztésben, Babó pedig leveleket címezett. Amikor kiderült, hogy a bélyegnyalással még a papír árát sem keresi meg, magam mellé vettem.

Úgy tűnt, hogy visszatérnek a régi szép idők. Vidékre jártunk, és ordítva énekeltünk, ezúttal már a kiadó

kocsijában, és nem a régi kismotoron. Az árut kiállítottuk, ahol csak lehetett. A franciák lapozgatták az albumokat, mi pedig kitöltöttük a rendeléseket.

Elméletileg. Mert a gyakorlatban kevesen vásároltak könyveket. Babónak volt egy koreográfiája. A vevő és az eladó. Persze ő táncolta el, kalapban és kalap nélkül, mind a két szerepet.

Mit csűrjem-csavarjam! Nem hatottuk meg az embereket. Viszont, eljutottunk egészen Lyonig. Zacskóból ettünk és zugszállodákban aludtunk. Ha nem voltunk túlon túl kimerültek, beültünk egy-egy olcsó moziba.

Az ilyen negyedekben kint a járdán ácsorogtak a lányok. Sokszor egészen fiatalok: velünk egykorúak. Emlékszem, nagyon átéreztek a sorsukat. Volt úgy, hogy meghívtuk egy pohárra egyiket-másikat. Velük Babó is szívesen elbeszélgetett.

Sajnos, a vevőkkel nem engedett fel a barátom. Múltak a hónapok, és ő nem adott el egyetlen kötetet sem. Az igazság az, hogy nem bántam. Volt közöttünk valamiféle munkamegosztás. Babó elterelte az üzletről a figyelmet, én pedig felvettem a rendeléseket. – Pipogya Pista bácsi! – dorgáltam néha őt. Nem volt valami hízelgő becenév, de Babó fel se vette. Végezte a dolgát, táncolt, kopogta körülöttem az ütemet.

El ne felejtsem, volt még egy hódítása is. Túróné, a dijoni fűszeres felesége hogyan-hogyan nem, beleszeretett. Begyes nőcske volt, befizetett egy egész könyvsorozatra. Este pedig feljött hozzánk a Párizs városához címzett szállodába, ahol minden vendég előre fizetett.

Különös éjszaka volt. Másnak, egy másik nőnek is volt kulcsa a nagy, sötét szobához. Nyilván elfelejtette visszaadni. Alig oltottuk el a lámpát, ez a hivatlan potyavendég is megérkezett. Ezekben a szobákban bent van a mosdó, egy spanyolfal mögött. A nő pedig levetkőzött, és tetőtől-talpig lemosta magát. Minket, hátul, a sötétben észre se vett. Csak akkor visitott fel, amikor bebújt volna az ágyba. Akkor is aránylag hamar hagyta meggyőzni magát. Befeküdt mellénk, mi mást tehetett!

Hét végén hazamantünk. Én Clóhoz, Babó Melinához. Két napig nem láttuk egymást. Éltük a házasság életét.

Az előlegeket ugyan elköltöttük, de a lelkiismeretünk tiszta volt. Mi mást tehettünk! Azokban az időkben csak ilyen munkát talált magának egy idegen.

*

Ha nem volt pénzünk, éjjel utaztunk. Zenét hallgatunk, átbeszélgettük az éjjeleket. Apránként mindent elmond magáról ilyenkor az ember. Babó falun töltötte a gyerekkorát. Az édesanyja tanítónő volt egy isten háta mögötti faluban. Hárman voltak testvérek, az első sze-

relmük egy kotlós volt, egy nagy, kendermagos. Kiszedték alóla a tojást, megojójták. Szűk volt és meleg. Kórnak hívtuk, mesélte Babó. Még a nevére is emlékszem. Mintha mindez velem történt volna meg.

A legtöbbet persze a lányokról beszéltünk. Barátom nem volt róluk nagy véleménynyel:

– A legnagyobb élvezet – állította –, visszatartani a vizeletet. Amikor elengeded! Ennél nagyobb gyönyört egyetlen nő se szerzett még nekem.

A donjuanok gyakran intézik el ilyen kurtán-furcsán a gyengébb nemet. Jobban ismertem Babót, mint a saját testvéretem.

Azután véget értek ezek a boldog idők. Nem gazdagodtunk meg. A pénz, amit kerestünk, mindvégig benzinre és szállodára ment. Mondjam-e, hogy az ilyesmiről nehéz meggyőzni a feleségeket?

Egy vacsora után tört ki az égháború:

– A férjem része! – ismételtette Melina. Azt hitte, visszatartom. És ha eljön érte, kifizetem.

– Mutass egyetlen rendelést! – vágott vissza Clo. A hozzánk hasonló terjesztők százalékban, az eladott példányok után kapták a fizetésüket.

Babónak ugyan volt egy nyugtája, de a Túróné aláírását célszerűbbnek tartotta megsemmisíteni. Clo úgy értelmezte a helyzetet, hogy kettő helyett dolgozom. Én pedig nem mertem megmagyarázni neki, hogy egyedül már régen bezártam volna az üzletet.

Vásott kölykök, hallgattunk mind a ketten. A pénz azonban nagy erő: a két asszony váratlanul egymásnak esett. Clónak volt egy súlyos alpakka-tálja, ezt vágta bele a tükörbe Melina. Szétválasztottuk őket, Babó elbúcsúzott. Ha lett volna, és ha elfogadta volna, odaadtam volna neki minden pénzemet.

Későn. Elárultam őt. Ültem a feldúlt lakásban, a gyomrom görcsbe rándult. Sejtettem, hogy ami történt, végleges.

Néha eszembe jut ma is: meg kellett volna őt védenem. Bevallani, hogy nekünk idegen ez a világ és ez az élet. Hogy a munkánk túl sok megaláztatást tartogat, és túl kevés örömet. De hát ehhez jobban kellett volna tudni franciául, és főleg jobban kellett volna ismerni az életet.

Később a trópusra kerültem, elszálltak az évek. Babó további sorsáról három verzió élt a magyarok között. Az első: Stockholmban lett tánc- és illemtanár, ott halt meg, mint Descartes, tudógyulladásban. A második: Strasbourgban él, és jól menő tánciskolája van. A harmadik: elvált, segédmunkás egy vidéki gyárban. Két infarktusa volt, most várja a harmadikat.

A halálhíre nemrég érkezett. A borítékban benne volt a képünk. Két fiú a Pourtalés-palota előtt, húszévesen. Hát igen. Nem felejtettük el egymást. Mind a ketten egyedül éltük le az életet.